Ata Soyadı Talebinin Reddi

MAHKEME	KARAR TARİHİ	SONUÇ
Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm	22.07.2026	İhlal

ESAS NO	İLGİLİ HÜKÜMLER
2021/34073	Anayasa 20, TMK 27, 2525 s. Soyadı Kanunu 3, Soyadı Nizamnamesi 5-7, 6216 s. Kanun 50

ÖZET

Gürcistan kökenli ata soyadı ve çevrede kullanılan ad için açılan davanın, Nizamname'deki Türkçe soyadı kuralı hatırlatılarak ve menfaat dengesi kurulmadan reddedilmesi özel hayata saygı hakkını ihlal etti; yeniden yargılamaya hükmedildi, tazminat reddedildi.

Bu kararın özeti ve değerlendirmesi
savun.av.tr/ata-soyadi-isim-degisikligi-ozel-hayat-aym-2021-34073/ →

Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2021/34073)

Karar Tarihi: 22/7/2026

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, isim ve soy ismi değişikliği talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Aynı zamanda Gürcistan vatandaşı olan başvurucu; adının [talep edilen ad], soyadının ise [talep edilen ata soyadı] olarak değiştirilmesi istemiyle Şavşat Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) ad ve soyadı düzeltilmesi davası açmıştır. Dava dilekçesinde atalarının Osmanlı-Rus savaşı sonrasında Gürcistan'dan Türkiye'ye göç ettiğini, akrabalarının hâlen Batum'da [talep edilen ata soyadı] soyadını kullandıklarını ve Türkiye'deki sülalesinin de [talep edilen ata soyadı] olarak

tanındığını, ayrıca çevresinde [talep edilen ad] ismiyle tanındığını belirtmiştir. Başvurucu, ayrıca Gürcü kültürü ile özel ilgilendiğini, sık sık Gürcistan'a gidip geldiğini ve buradaki akrabaları ile iletişiminin devam ettiğini, bu nedenle ata soyadını kullanmak istediğini ifade etmiştir.

3. Mahkemece 10/3/2020 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; öncelikle başvurucunun genel anlamda çevresinde [talep edilen ad] adıyla tanınmadığı, çok dar bir çevrede ve genel olmamak kaydıyla kendi sülalesi içinde bu adla çağrıldığı, çevresinde mevcut adı olan [başvurucunun adı] diye çağrıldığı belirtilmiş ve başvurucunun adını değiştirmesi için 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 27. maddesinin birinci fıkrası kapsamında haklı bir sebebin bulunmadığı ifade edilmiştir. Kararda ayrıca 21/6/1934 gün ve 2525 sayılı Soyadı Kanunu'nun 3. maddesi ile 24/12/1934 tarihli ve 2891 sayılı Soyadı Nizamnamesi'nin (Soyadı Nizamnamesi) 5. ve 7. maddelerine atıf yapılarak başvurucunun Türkçe olmayan [talep edilen ata soyadı] soyadını alıp kullanmasının hukuka aykırı olacağı belirtilerek davanın reddine karar verilmiştir.

4. Başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde; dava dilekçesine ek olarak Gürcistan vatandaşlığı ve Gürcistan pasaportunun bulunduğunu, emniyet araştırmasında zikredilen ad ve soyadı almasına engel bir hâlin olmadığının ve Nüfus Müdürlüğünün cevap dilekçesinde ad ve soyadın değiştirilmesinin mevzuat açısından sorun teşkil etmeyeceğinin belirtildiğini ifade etmiştir. Başvurucu, son olarak benzer durumda olan kişilerin davalarının kabul edildiğini belirterek yabancı bir dilde soyadı almayı yasaklayan bir düzenlemenin de bulunmadığını ileri sürmüştür.

5. Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 1. Hukuk Dairesince (Bölge Adliye Mahkemesi) 21/4/2021 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar verilmiştir. Kararda; Mahkeme kararının Soyadı Nizamnamesi'nin sırasıyla 5. ve 7. maddelerinde yer verilen "yabancı ırk ve ulus adları soyadı olarak kullanılamaz" ve "yeni takılan soyadları Türk dilinden alınır" hükümleri gözetilerek verildiği, yapılan değerlendirmenin Yargıtay içtihadıyla uyumlu olduğu, davada tüm delillerin toplandığı, kanunun olaya uygulanmasında ve gerekçede hata edilmediği ve ihtilafın doğru olarak tanımlandığı belirtilmiştir.
6. Başvurucu, nihai kararı 10/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; atalarının Batum'dan Türkiye'ye göç ettiğini, akrabalarının Batum'da [talep edilen ata soyadı] soyadını kullandığını, Türkiye'de yaşayan sülalesinin de [talep edilen ata soyadı] olarak tanındığını, aynı zamanda Gürcistan vatandaşı olduğunu ve Gürcistan pasaportu taşıdığını ifade etmiştir. Bununla birlikte Gürcü kültürüyle özel olarak ilgilendiğini, oğlunun Gürcistan'da okuduğunu ve kanuni olarak başka bir dilde soyadı almasını engelleyen bir düzenleme bulunmadığını belirtmiştir. Nihayetinde söz konusu açıklamalarına rağmen adının [talep edilen ad], soyadının ise [talep edilen ata soyadı] olarak değiştirilmesi talebinin reddedildiğini belirten

başvurucu; özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı, eşitlik ilkesi ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını yinelemiştir.

9. Başvuru, özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmiştir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. [2. B.], B. No: 2015/2944, 9/1/2019, § 27; [1. B.], B. No: 2020/8845, 15/3/2023, § 10; [GK], B. No: 2019/42944, 17/6/2021, § 33; [2. B.], B. No: 2021/11242, 13/5/2025, § 9).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesinin B. No: 2013/2957 (24/3/2016) ve B. No: 2015/2944 sayılı kararlarında; ad ve soyadı değişikliği taleplerinin ileri sürülebilmesine ve incelenmesine olanak sağlayan idari ya da yargısal başvuru yollarının kamusal makamlarca oluşturulması, kapsamı belirli ulusal ve uluslararası düzenlemeler çerçevesinde uygun görülen taleplerin karşılanması gerektiği belirtilmiştir (B. No: 2013/2957, § 39; B. No: 2015/2944, § 33; B. No: 2020/8845, § 12). Söz konusu kararlarda nüfus kayıtlarının yalnızca ulusal ölçekte değil uluslararası tüm işlemlerde doğru ve çelişki oluşturmayacak şekilde tutulmasının kamusal makamların görev ve sorumluluğunda olduğuna, Türkiye Cumhuriyeti devletinin taraf olduğu Milletlerarası Ahvali Şahsiye Komisyonu bünyesindeki 14 No.lu Ad ve Soyadlarının Nüfus Kütüklerine Yazılış Şekline İlişkin Sözleşme'nin (14 No.lu Sözleşme) ad ve soyadların yazılışında birliğin sağlanması, farklı ülkelerdeki birbiriyle uyumlu olmayan nüfus kayıtlarının düzeltilmesi ve çelişkilerin giderilmesi konusunda kanuni bir çerçeve sunduğuna dikkat çekilmiştir. Nihayetinde ilgili başvurularda 14 No.lu Sözleşme kapsamında bir değerlendirme yapılması mümkünken bu yönde bir inceleme yapılmadığından ölçülü ve adil bir denge kurulmadığı sonucuyla özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (B. No: 2013/2957, §§ 58-69; B. No: 2015/2944, §§ 33-44; B. No: 2021/11242, § 11).

12. Ancak mevcut başvuruda Türkiye'nin taraf olduğu 14 No.lu Sözleşmeye Gürcistan'ın taraf olmadığı görülmektedir. Bunun yanında başvuru dosyasına sunulan pasaport kaydına göre başvurucunun vatandaşlığı bulunan Gürcistan'da da soyadının [mevcut soyadı] olduğu ve resmî olarak [talep edilen ata soyadı] soyadını kullanmadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda gerek uluslararası yükümlülükler ve gerekse kayıt uyumsuzluğu bağlamında idari veya yargısal makamları harekete geçirecek koşulların oluştuğu söylenemez (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. B. No: 2021/11242, § 12).

13. Diğer yandan Anayasa Mahkemesi; kimliğin belirlenmesindeki en önemli unsurlardan olan ismin vazgeçilemezlik, devredilemezlik ve kişiye sıkı surette bağlı olma niteliklerinin kişinin mevcut statüsünü etkilemesi muhakkak olduğundan kişinin isminin korunması ve kamu düzenini bozmadığı müddetçe değiştirilmesine imkân tanınması yönünde devletin pozitif yükümlülüklerinin

bulunduğunu değerlendirmiştir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, somut olayın özellikleri gözönünde bulundurularak idari ve yargısal karar vericiler tarafından kişilerin bu yöndeki makul taleplerinin karşılanmasını veya taleplerin reddi durumunda buna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmasını gerektirir (B. No: 2015/2944, § 32; B. No: 2019/42944, § 36; B. No: 2021/11242, § 13).

14. Kamunun üstün yararının söz konusu olduğu istisnai durumlarda isim değişikliğine ilişkin taleplerin kabul edilmemesi makul karşılanabilir. Ancak bu gibi hâllerde de kamu makamları buna ilişkin ilgili ve yeterli gerekçe sunmalıdır. İdari ve yargısal makamlar her durumda bireyin ismini değiştirebilmesindeki kişisel yarar ile kamu menfaatleri arasında adil bir denge kurmalıdır. Bununla birlikte başvurucunun haklı nedenlerini ortaya koyma ve buna ilişkin delillerini mahkemeye sunma yükümlülüğünün bulunduğu kabul edilmelidir. Haklı nedenin bulunup bulunmadığını anayasal güvenceleri de dikkate alarak değerlendirmek derece mahkemelerinin görevidir ([2. B.], B. No: 2018/34343, 27/1/2021, §§ 36, 46; B. No: 2019/42944, §§ 40, 41). Bu bağlamda nüfus kayıtlarındaki karışıklığın önlenmesi ve soy bağının sağlıklı bir şekilde tespit edilmesinin temel unsuru olan soyadına ilişkin meselelerin değerlendirilmesinde de anılan mercilerin ilgili ve yeterli gerekçe sunma yükümlülüğü altında bulunduğu kabul edilmelidir (B. No: 2021/11242, § 14).

15. Somut olayda başvurucu, özel hayatında hâlihazırda [talep edilen ata soyadı] kelimesini soyadı olarak kullandığını ve Gürcistan ile olan güçlü bağlarını gerekçe göstererek soyadı değiştirme talebinde bulunmuştur. Başvuru dosyasına sunulan bilgiler -tanık beyanları ve yazışmalar- ile haricî araştırmalar neticesinde Mahkemece -sosyal medya ve haberler- elde edilen bulgulara göre başvurucunun yıllardır [mevcut ad ve soyadı] ad ve soyadının ardından [talep edilen ata soyadı] kelimesini soyadı olarak kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda başvurucunun almak istediği soyadının çevresinde belirli bir ölçüde bilinir hâle geldiğini kabul etmek gerekir. Ayrıca toplum yaşamını düzenleyen hukuk kurallarına uymanın bir gereği olarak kamusal makamlarca kişilere ait çeşitli bilgilerin başta nüfus kütükleri olmak üzere kayıt altına alındığı ve söz konusu nüfus kütüklerinin kamu düzeninin temel dayanaklarından birini oluşturduğu gözetildiğinde sözü edilen bilinirliğin otomatik olarak başvurucunun ilgili talebinin karşılanmasını gerektirmeyeceği de açıktır (nüfus bilgilerinin kamu düzeniyle ilişkisi için bkz. [1. B.], B. No: 2018/33702, 15/3/2022, § 36).

16. Ancak somut olayda yargı mercileri, Soyadı Nizamnamesi'nde yeni soyadının Türk dilinden alınması gerektiğini vurgulamanın dışında [talep edilen ata soyadı] kelimesinin neden soyadı olarak kullanılamayacağına ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Ayrıca başvurucunun Gürcistan ile olan güçlü bağlarını -dil, kültür, aile- soyadı değişikliği için haklı bir neden olarak kabul etmeyen yargı mercileri, mevcut durumun neden isim değişikliği için yeterli olmadığını ve değişiklik talebinin reddinin kamusal menfaat çerçevesindeki gerekliliklerini yeterli gerekçeyle ortaya koymamıştır. Dolayısıyla somut olayda yukarıda belirtilen bağlamlarda isim değişikliğinden beklenen kişisel menfaat ile kamusal menfaat arasında adil bir dengeleme yapıldığı söylenemeyecektir.

17. Bununla birlikte Mahkemenin tanıklarca başvurucunun adının [talep edilen ad], soyadının [talep edilen ata soyadı] olarak tanındığının belirtilmesine rağmen salt bu kimselerin [mevcut ad ve

soyadı] ad ve soyadından da haberdar olduklarını veya bu ad ve soyadıyla da hitap ettiklerini beyan etmelerini değerlendirerek sınırlı bir inceleme ve gerekçelendirme yaptığı gözönüne alındığında başvurucunun iddialarının tam olarak karşılandığı da söylenemez. Öte yandan Mahkeme tarafından başvurucunun gerçekte kullandığı ad ve soyadına ilişkin çevresel tanınırlık kapsamında bir kolluk araştırmasının da yaptırılmadığı sabittir. Buna göre somut olayın koşullarında başvurucunun haklı nedenini ortaya koymak bakımından üzerine düşen yükümlülükleri yerine getirip getirmediğine ya da ortaya konulan nedenlerin yeterli olup olmadığına ilişkin mahkeme gerekçelerinin ilgili ve yeterli olmadığı anlaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. B. No: 2021/11242, § 17).

18. Neticede isim değişikliği konusunda çatışan menfaatlerin dengelenmesine yönelik somut başvuru özelinde değerlendirme yapılmaması ve ret kararının anayasal güvenceleri gözeten ilgili ve yeterli gerekçe içermemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkı yönünden devletin pozitif yükümlülüklerinin yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. B. No: 2021/11242, § 18).

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şavşat Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/436, K.2020/121) GÖNDERİLMESİNE,

Ç. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

D. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 22/7/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.